162. MEKTUP

١٦٢ –﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِى وَالسِّتُّونَ وَالْمِائَةُ : اِلَى الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدْ صِدِّيقٍ فِى بَيَانِ فَضِيلَةِ شَهْرِ رَمَضَانَ وَبَيَانِ مُنَاسَبَتِهِ لِلْقُرْآنِ الْمَجِيدِ وَمَا يُنَاسِبُهُ ﴾

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ (اِعْلَمْ) اَنَّ شَاْنَ الْكَلَامِ الَّذِى هُوَ مِنْ جُمْلَةِ الشُّؤُنَاتِ الذَّاتِيَّةِ جَامِعٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ وَالشُّؤُنَاتِ الصِّفَاتِيَّةِ كَمَا ذُكِرَ فِى الْعُلُومِ السَّابِقَةِ وَشَهْرَ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ جَامِعٌ لِجَمِيعِ الْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ وَكُلُّ خَيْرٍ وَبَرَكَةٍ فَهُوَ مُفَاضٌ مِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَنَتِيجَةُ شُئُونَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَكُلُّ شَرٍّ وَنَقْصٍ ظَهَرَ فِى عَرْصَةِ الْوُجُودِ فَمَنْشَأُهُ الذَّاتُ الْحَادِثَةُ وَالصِّفَاتُ الْمُسْتَحْدَثَةُ **"مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللهِ وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ"** نَصٌّ قَاطِعٌ فِى ذَلِكَ فَجَمِيعُ خَيْرَاتِ هَذَا الشَّهْرِ وَبَرَكَاتِهِ نَتِيجَةُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ الَّتِى اسْتُجْمِعَتْ فِى شَاْنِ الْكَلَامِ وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ حَاصِلُ تَمَامِ حَقِيقَةِ ذَلِكَ الشَّاْنِ الْجَامِعِ فَلِهَذَا الشَّهْرِ الْمُبَارَكِ مُنَاسَبَةٌ تَامَّةٌ لِلْقُرْآنِ الْمَجِيدِ مِنْ جِهَةِ كَوْنِ الْقُرْآنِ جَامِعًا لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ وَهَذَا الشَّهْرِ لِجَمِيعِ الْخَيْرَاتِ الَّتِى هِىَ نَتَائِجُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ وَثَمَرَاتُهَا وَهَذِهِ الْمُنَاسَبَةُ كَانَتْ بَاعِثَةً عَلَى نُزُولِ الْقُرْآنِ فِى هَذَا الشَّهْرِ قَالَ اللهُ تَعَالَى **"شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ"** وَلَيْلَةُ الْقَدْرِ فِى هَذَا الشَّهْرِ خُلاَصَةُ هَذَا الشَّهْرِ وَزُبْدَتُهُ فَهُوَ بِمَنْزِلَةِ اللُّبِّ وَهَذَا الشَّهْرُ بِمَنْزِلَةِ قِشْرِهِ فَمَنْ مَرَّ عَلَيْهِ هَذَا الشَّهْرُ وَهُوَ مُتَلَبِّسٌ بِالْجَمْعِيَّةِ وَصَارَ مَحْظُوظًا مِنْ خَيْرَاتِهِ وَبَرَكَاتِهِ يَكُنْ مُوَفَّقًا لِجَمْعِيَّةِ تَمَامِ السَّنَةِ وَيَفُزْ بِالْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ فِيهَا وَفَّقَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ لِلْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ فِى مِثْلِ هَذَا الشَّهْرِ الْمُبَارَكِ وَرَزَقَنَا النَّصِيبَ الْاَعْظَمَ قَالَ حَضْرَةُ خَاتَمِ الرِّسَالَةِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ **"اِذَا اَفْطَرَ اَحَدُكُمْ فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرَةٍ فَاِنَّهُ بَرَكَةٌ"** وَاَفْطَرَ النَّبِىُّ

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالتَّمْرِ وَكَوْنُ التَّمْرَةِ بَرَكَةً لِاَنَّ شَجَرَتَهَا النَّخْلَةَ مَخْلُوقَةٌ عَلَى عُنْوَانِ الْجَامِعِيَّةِ وَصِفَاتِ اَعْدَلِيَّةٍ كَالْاِنْسَانِ وَلِهَذَا سَمَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ النَّخْلَةَ عَمَّةَ بَنِي آدَمَ لِكَوْنِهَا مَخْلُوقَةً مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ كَمَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ "**اَكْرِمُوا عَمَّتَكُمُ النَّخْلَةَ فَاِنَّهَا خُلِقَتْ مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ**" وَتَسْمِيَتُهُ بَرَكَةً يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ بِاعْتِبَارِ هَذِهِ الْجَامِعِيَّةِ فَالْاِفْطَارُ بِثَمَرَتِهَا الَّتِي هِيَ التَّمْرَةُ تَكُونُ جُزْءًا مِنَ الْمُفْطِرِ بِهَا وَحَقِيقَتُهَا الْجَامِعِيَّةُ تَكُونُ جُزْءًا مِنْ حَقِيقَتِهِ بِاعْتِبَارِ تِلْكَ الْجُزْئِيَّةِ وَيَكُونُ آكِلُهَا جَامِعًا لِكَمَالاَتٍ غَيْرِ مُتَنَاهِيَةٍ مُنْدَرِجَةٍ فِي حَقِيقَةِ التَّمْرَةِ الْجَامِعَةِ بِذَلِكَ الْاِعْتِبَارِ وَهَذَا الْمَعْنَى وَاِنْ كَانَ حَاصِلاً فِي أَكْلِهِ مُطْلَقًا وَلَكِنَّهُ وَقْتَ الْاِفْطَارِ الَّذِي هُوَ أَوَانُ خُلُوِّ الصَّائِمِ عَنِ الشَّهَوَاتِ الْمَانِعَةِ وَاللَّذَّاتِ الْفَانِيَةِ يَكُونُ تَأْثِيرُهُ اَزْيَدَ وَظُهُورُ الْمَعْنَى فِيهِ يَكُونُ اَتَمَّ وَاَكْمَلَ وَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "**نِعْمَ سَحُورُ الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ**" يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ ذَلِكَ بِاعْتِبَارِ اَنَّ فِي غِذَائِهِ الَّذِي يَصِيرُ جُزْءًا مِنَ الْآكِلِ تَكْمِيلَ حَقِيقَتِهِ لاَ تَكْمِيلَ حَقِيقَةِ الْغِذَاءِ وَلَمَّا كَانَ هَذَا الْمَعْنَى مَفْقُودًا وَقْتَ الصَّوْمِ رَغَّبَ فِي التَّسَحُّرِ بِالتَّمْرِ تَلاَفِيًا لِهَذَا الْمَعْنَى وَكَانَ فِي اَكْلِهِ فَائِدَةُ اَكْلِ جَمِيعِ الْمَأْكُولاَتِ وَتَبْقَى بَرَكَتُهُ بِاعْتِبَارِ جَامِعِيَّتِهِ اِلَى وَقْتِ الْاِفْطَارِ وَهَذِهِ الْفَائِدَةُ الْغِذَائِيَّةُ الْمَذْكُورَةُ اِنَّمَا تَتَرَتَّبُ اِذَا وَقَعَ ذَلِكَ الْغِذَاءُ عَلَى وَجْهٍ شَرْعِيٍّ وَلَمْ يُجَاوِزْ حُدُودَ الشَّرْعِ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ وَاَيْضًا اِنَّ حَقِيقَةَ هَذِهِ الْفَائِدَةِ اِنَّمَا تَتَيَسَّرُ اِذَا كَانَ آكِلُهُ قَدْ جَاوَزَ الصُّورَةَ وَبَلَغَ الْمَعْنَى وَالْحَقِيقَةَ وَاطْمَئَنَّ عَنِ الظَّاهِرِ بِالْبَاطِنِ فَحِينَئِذٍ يَكُونُ ظَاهِرُ الْغِذَاءِ مُمِدًّا لِظَاهِرِهِ وَبَاطِنُهُ مُكَمِّلاً لِبَاطِنِهِ وَاِلاَّ فَفَائِدَتُهُ مَقْصُورَةٌ عَلَى الْاِمْدَادِ الظَّاهِرِيِّ وَآكِلُهُ فِي عَيْنِ الْقُصُورِ ﴿شِعْرٌ﴾:

اِجْتَهِدْ فِي جَعْلِ اَكْلٍ جَوْهَرًا * ثُمَّ كُلْ مِنْ بَعْدِ ذَا مَا تَشْتَهِي

وَهَذَا اَعْنِي تَكْمِيلَ الْغِذَاءِ لِآكِلِهِ هُوَ سِرُّ تَعْجِيلِ الْاِفْطَارِ وَتَأْخِيرِ السَّحُورِ وَالسَّلاَمُ .

TÜRKÇE ANLAMI

Bu mektup Hâce Muhammed Sıddîk'a yazılmış olup Ramazan ayının fazileti, Kurân-ı Mecîd ile münâsebeti ve benzer meseleler hakkındadır.

Hakk Subhânehû'nun adı ile...

Bilmelisin ki; *zâtî şu'ûn*lar arasında bulunan *kelâm şe'n*i daha önce de değinildiği üzere,[298] zâtî kemâllerin ve sıfatlarla ilgili *şu'ûnlar*ın hepsini toplayıcıdır. Ramazan ayı da bütün hayırları ve bereketleri toplar. Hayır ve bereketin hepsi Allah Te'âlâ ve Tekaddes hazretlerinin zâtından akmaktadır ve O Subhânehû'nun *şu'ûnlar*ının bir sonucudur. Varlık sahnesinde ortaya çıkan şer ve noksanlıkların hepsinin kaynağı ise hâdis (sonradan olan) zât ve sonradan yaratılan sıfatlardır. *"Ey insanoğlu! Sana gelen her iyilik Allah'tandır, sana ne kötülük dokunursa kendindendir."* (Nisâ 79) âyeti bu konuda açık ve kesin olan bir nassdır.

O halde bu ayın tüm hayırları ve bereketleri, *kelâm şe'n*inde toplanan zâtî kemâlâtın neticesidir. Kur'ân-ı Mecîd de bu câmî (kapsayıcı) olan *şe'n*in hakîkatinin tamamından hasıl olmuştur. Dolayısıyla Kur'ân'ın, tüm kemâlâtı toplaması ve bu ayın da o kemâlâtın sonuçlarını ve semerelerini içermesi açısından bu mübarek ayın Kur'ân'la tam bir münâsebeti vardır. İşte bu münâsebet Kur'ân'ın bu ayda inmesinin sebebi olmuştur. Allah Te'âlâ şöyle buyurmuştur: *"Ramazan ayı, insanlara yol gösteren, hidâyeti, doğruyu ve yanlışı ayırdedip açıklayan Kur'ân'ın indirildiği aydır."* (Bakara, 185). Bu aydaki Kadir gecesi bu ayın hülasası ve özüdür. Kadir gecesi çekirdek mesabesinde olup bu ay da o çekirdeğin kabuğu yerindedir. Ramazan ayı cem'iyyet haline bürünmüşken bir kimseye uğrarsa ve o kişi de bu ayın hayırlarından ve bereketlerinden nasiplenirse tüm sene boyunca cem'iyyete ulaşmış olur. O aydaki hayırları ve bereketleri elde etmiş olur.

Allah Subhânehû böylesine mübarek olan bir ayda bizleri hayırlara ve bereketlere ulaştırsın ve en büyük nasiple rızıklandırsın.

Peygamberlerin Sonuncusu (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) *"Sizden biriniz orucunu açacağı zaman hurma ile açsın. Çünkü hurma berekettir."*[299] buyur-

---

[298] Bkz., 1. Cilt, 4. Mektup.

[299] Tirmizî, Hadis No. 658; Ebû Dâvud, Hadis No. 2355.

muş ve Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) de hurma ile oruç açmıştır.

Hurmanın bereket olması ağacı olan *nahl*enin insan gibi câmi'iyyet (kuşatıcılık)[300] ve a'deliyyet (adalet) vasfı üzerine yaratılmış olması sebebiyledir. Bundan dolayı Adem'in (Aleyhi's-Selâm) yaratıldığı çamurunun arta kalanından yaratıldığı için Efendimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) hurma ağacını (*nahleyi*) *"'ammetu benî Âdem/Âdem oğlunun halası"* olarak isimlendirmiştir. O (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) şöyle buyurmuştur: *"Halanız nahleye (hurma ağacı) ikramda bulununuz. Çünkü o, Âdem'in (Aleyhi's-Selâm) toprağının arta kalanından yaratılmıştır"*[301]

Hurmaya bereket denilmesi bu câmi'iyyet (kuşatıcılık) özelliğine itibarla olabilir. Cüz'iyyet alakasına itibarla *Nahl*enin meyvesi olan hurma ile oruç açmak hurmayı, oruç açan kişinin bir parçası yapar ve hurmanın kapsayıcı olan hakîkati hurma ile oruç açanın hakîkatinden bir parça olur. Bu itibarla, hurmayı yiyen kişi, câmi' (kuşatıcı) vasfını taşıyan hurmanın hakîkatinde var olan sonsuz üstünlükleri toplamış olur. Bu anlattığımız mânâ mutlak olarak hurmanın yenmesinde var olmakla birlikte oruçlunun, engelleyici şehvetlerden ve fânî lezzetlerden boşalma anı olan iftar vaktinde yenmesinin tesiri çok daha fazla olur ve bu mânâ bu vakitte en mükemmel ve en üstün şekliyle gerçekleşir.

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) *"Kişinin hurmayla sahur yapması ne güzeldir"*[302] hadisi ile kastolunan, -hurma kendisini yiyen kişinin bir parçası olması hasebiyle- insanın hakîkatini tamamlamak olabilir; yoksa insanın beslenmesinin hakîkatini tamamlamak değildir. Bu mânâ oruç esnasında gerçekleşmeyince bu mânâyı telafi etmek için hurma ile sahur yapmaya teşvik etmiştir. Hurmanın yenmesi diğer tüm yiyeceklerin yenmesindeki faydayı sağlar. Câmi'iyyet açısından olan bereketi de iftar vaktine kadar devam eder. Besin açısından olan bu mezkur faydası hurmayla beslenmenin şeri'ata uygun olması ve bir kıl kadar dahi şeri'atın hududunu ihlal etmemesi durumunda ancak gerçekleşir.

Aynı şekilde bu faydanın hakîkati, hurmayı yiyen kişinin sûreti aşıp mânâ ve hakîkate ulaşması ve zâhir yerine bâtınla mutmain olması durumunda ancak mümkün olur. İşte o zaman yenilenin zâhiri, yiyenin zâhi-

---

[300] Câmi'iyyet: bkz. C.1, Mektup 45 deki ilgili dipnot.

[301] Ebû Ya'lâ, Musned, Hadis No. 451; Deylemî, el-Firdevs, Hadis No. 198, 'Ukaylî, ed-Du'afâ, Hadis No. 1853. Bu hadis ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, I. 171-176.

[302] Ebû Dâvud, Hadis No. 2345; İbn Hibbân, Hadis No. 3475; Beyhakî, el-Kubrâ, Hadis No. 7906; Deylemî, el-Firdevs, Hadis No. 6788.

rine yardımcı olur ve bâtını da onun bâtınının tamamlayıcısı olur. Yoksa onun faydası zâhirî bir yardımla sınırlı olup onu yiyen de sığlıktan kurtulamaz.

"Yemeği cevhere dönüştürmeye çalış da,
Ondan sonra ne dilersen onu ye!"

Yani yenilenin yiyeni olgunlaştırması, iftarda acele edip sahuru geciktirmenin sırrıdır.

KELİME ANLAMI

162. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِى وَالسِّتُّونَ وَالْمِائَةُ **Yüz altmış ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْخَوَاجَه مُحَمَّد صِدِّيق **Hâce Muhammed Sıddık'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ فَضِيلَةِ شَهْرِ رَمَضَانَ **Ramazan ayının fazileti** وَبَيَانِ مُنَاسَبَتِهِ لِلْقُرْآنِ الْمَجِيدِ **Ve yüce Kur'an'la alakasının beyanı** وَمَا يُنَاسِبُهُ **Ve buna uygun konular hakkındadır.** ≻

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ Allahu Teâla'nın adıyla (اِعْلَمْ) Bilesin ki; اَنَّ شَأْنَ الْكَلاَمِ (Allah'ın) Kelam şe'ni هُوَ الَّذِى Ki o مِنْ جُمْلَةِ الشُّؤُنَاتِ الذَّاتِيَّةِ Şuunat-ı Zâtiye'dendir (İşte bu şe'n) جَامِعٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ Tüm zâti kemâlatı وَالشُّؤُنَاتِ الصِّفَاتِيَّةِ Ve Şuunat-ı Sıfatiyye'yi cem edicidir كَمَا ذُكِرَ فِى الْعُلُومِ السَّابِقَةِ Daha önceki ilimlerde anlatıldığı gibi وَشَهْرُ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ Mübarek Ramazan ayı da جَامِعٌ لِجَمِيعِ الْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ Tüm hayır ve bereketleri cem edicidir وَكُلُّ خَيْرٍ وَبَرَكَةٍ Her hayır ve bereket فَهُوَ مُفَاضٌ مِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Allâh-u Teâla Hazretleri'nin zâtından gönderilmiştir وَنَتِيجَةُ شُئُونَاتِهِ سُبْحَانَهُ Ve Allâh-u Teâla'nın şuunatının neticesidir وَكُلُّ شَرٍّ وَنَقْصٍ Her kötülük ve noksanlık ki; ظَهَرَ فِى عَرْصَةِ الْوُجُودِ Varlık sahasında göründü فَمَنْشَأُهُ الذَّاتُ الْحَادِثَةُ (İşte onun) kaynağı sonradan meydana gelen zât وَالصِّفَاتُ الْمُسْتَحْدَثَةُ Ve sonradan

oluşan sıfatlardır "مَا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ" Sana gelen iyilik فَمِنَ اللهِ Allah'tandır وَمَا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ Ve sana gelen kötülük de "فَمِنْ نَفْسِكَ" Senin nefsindendir (Âyet-i Kerime'si) نَصٌّ قَاطِعٌ Kesin bir nasstır *(Hangi konuda?)* فِى ذٰلِكَ Bu konuda فَجَمِيعُ خَيْرَاتِ هٰذَا الشَّهْرِ وَبَرَكَاتِهِ Bu ayın tüm hayır ve bereketleri نَتِيجَةُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ Bu zâti kemâlatın bir neticesidir الَّتِى اسْتُجْمِعَتْ Ki bu zâti kemâlat toplanmıştır *(Nerede?)* فِى شَأْنِ الْكَلاَمِ Kelam şe'ninde, sıfatında وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ Yüce Kur'an ise حَاصِلُ تَمَامِ حَقِيقَةِ ذٰلِكَ الشَّأْنِ الْجَامِعِ Bu tüm kemâlatı cem eden kelam şe'ninin hakikatının tamamının neticesidir فَلِهٰذَا الشَّهْرِ الْمُبَارَكِ Bu mübarek ayın مُنَاسَبَةٌ تَامَّةٌ لِلْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kur'an'a tam bir münâsebeti vardır *(Ne yönünden?)* مِنْ جِهَةِ كَوْنِ الْقُرْآنِ جَامِعًا Kur'an'ın cem edici olması yönünden *(Neyi?)* لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ Tüm kemâlatı وَهٰذَا الشَّهْرِ لِجَمِيعِ الْخَيْرَاتِ Ve bu ayın da tüm hayırları cem edici olması yönünden الَّتِى هِىَ Ki bu hayırlar نَتَائِجُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ وَثَمَرَاتُهَا Bu kemâlatın bir neticesi ve ürünüdür وَهٰذِهِ الْمُنَاسَبَةُ كَانَتْ بَاعِثَةً İşte bu münasebet sebep olmuştur *(Neye?)* عَلَى نُزُولِ الْقُرْآنِ فِى هٰذَا الشَّهْرِ Kur'an'ın bu ayda inmesine قَالَ اللهُ تَعَالَى Allâh-u Teâla buyurdu ki; "شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِى Ramazan ayı ki; "أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ O ayda Kur'an indirilmiştir وَلَيْلَةُ الْقَدْرِ فِى هٰذَا الشَّهْرِ Bu aydaki Kadir Gecesi خُلاَصَةُ هٰذَا الشَّهْرِ وَزُبْدَتُهُ Bu ayın hülâsası ve özüdür فَهُوَ Kadir Gecesi بِمَنْزِلَةِ اللُّبِّ Öz mesâbesinde وَهٰذَا الشَّهْرُ Ramazan ayı da بِمَنْزِلَةِ قِشْرِهِ Kabuğu mesâbesindedir فَمَنْ مَرَّ عَلَيْهِ Ve kime gelirse *(Ne?)* هٰذَا الشَّهْرُ Bu ramazan ayı *(Nasıl?)* وَهُوَ مُتَلَبِّسٌ بِالْجَمْعِيَّةِ O kişi cem'iyyet hâline bürünmüşken *(Daha?)* وَصَارَ مَحْظُوظًا مِنْ خَيْرَاتِهِ وَبَرَكَاتِهِ Ve bu ayın hayır ve bereketlerinden pay sahibi olursa يَكُنْ مُوَفَّقًا لِجَمْعِيَّةِ تَمَامِ السَّنَةِ Senenin tamamında cem'iyyete muvaffak olur وَيَفُزْ بِالْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ فِيهَا Ve o sene hayır ve bereketler elde eder وَفَّقَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ Allâh-u Teâla bizi muvaffak eylesin *(Neye?)* لِلْخَيْرَاتِ وَالْبَرَكَاتِ Hayır ve bereketlere *(Ne zaman?)* فِى مِثْلِ هٰذَا الشَّهْرِ الْمُبَارَكِ Böylesine mübarek olan bir ayda وَرَزَقَنَا النَّصِيبَ الأَعْظَمَ Ve bize büyük bir pay ihsan eylesin قَالَ حَضْرَةُ خَاتَمِ الرِّسَالَةِ Son Peygamber Hz. Muhammed buyurdu ki; عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ Salât, selam ve tahiyye, ona

olsun اِذَا اَفْطَرَ اَحَدُكُمْ "Sizden biriniz iftar ettiğinde فَلْيُفْطِرْ عَلَى تَمْرَةٍ Hurma ile iftar etsin فَاِنَّهُ بَرَكَةٌ Çünkü o berekettir" وَاَفْطَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ve Nebî (s.a.v.) iftar etmiştir *(Ne ile?)* بِالتَّمْرِ Hurma ile وَكَوْنُ التَّمْرَةِ بَرَكَةً Hurmanın bereket olması لِاَنَّ عَلَى عُنْوَانِ شَجَرَتِهَا النَّخْلَةَ مَخْلُوقَةٌ Ağacı olan Nahle, yaratıldığı içindir *(Ne üzerine?)* الْجَامِعِيَّةِ Câmiiyyet unvanı وَصِفَاتٍ اَعْدَلِيَّةٍ Ve birbirine uyumlu sıfatlar üzerine (yaratıldığı içindir) *(Ne gibi?)* كَالْاِنْسَانِ Tıpkı insan gibi وَلِهٰذَا سَمَّى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Bu sebeple Nebî (s.a.v.) isimlendirdi *(Neyi?)* اَلنَّخْلَةَ Hurma ağacını *(Ne diye?)* عَمَّةَ بَنِى آدَمَ Ademoğlunun halası diye *(Niçin?)* لِكَوْنِهَا مَخْلُوقَةً Yaratıldığı için *(Neden?)* مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ Adem (a.s.)'in toprağının artakalanından كَمَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Tıpkı Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in dediği gibi "اَكْرِمُوا عَمَّتَكُمُ النَّخْلَةَ" Halanız Nahle'ye (Hurma ağacına) ikram ediniz فَاِنَّهَا خُلِقَتْ Zira o yaratılmıştır *(Neden?)* مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ Adem (a.s.)'in toprağının artakalanından وَتَسْمِيَتُهُ بَرَكَةً Nahle'nin bereket diye isimlendirilmesinin يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ Olması mümkündür *(Ne itibariyle?)* بِاعْتِبَارِ هٰذِهِ الْجَامِعِيَّةِ Bu câmiiyyet vasfı itibariyle فَالْاِفْطَارُ بِثَمَرَتِهَا Ve onun meyvesiyle iftar etmek الَّتِى هِىَ التَّمْرَةُ Ki o hurmadır تَكُونُ جُزْءًا مِنَ الْمُفْطِرِ بِهَا Onunla iftar edenin bir parçası olur وَحَقِيقَتُهَا الْجَامِعِيَّةُ Ve o hurmanın cem edici hakîkati de تَكُونُ جُزْءًا مِنْ حَقِيقَتِهِ İftar edenin hakîkatinden bir parça olur *(Ne itibariyle?)* بِاعْتِبَارِ تِلْكَ الْجُزْئِيَّةِ Bu cüz'iyyet alâkası itibariyle وَيَكُونُ آكِلُهَا جَامِعًا Ve o hurmayı yiyen cem edici olur *(Neyi?)* لِكَمَالَاتٍ غَيْرِ مُتَنَاهِيَةٍ Sonsuz kemâlatı *(Öyle kemâlat ki;)* مُنْدَرِجَةٍ فِى حَقِيقَةِ التَّمْرَةِ الْجَامِعَةِ Cem edici hurmanın hakîkatinde bulunan (kemâlatı cem edici olur) *(Ne itibariyle?)* بِذٰلِكَ الْاِعْتِبَارِ Bu cüz'iyyet alâkası itibariyle وَهٰذَا الْمَعْنَى Bu mana وَاِنْ كَانَ حَاصِلًا Her ne kadar oluşsa da *(Ne zaman?)* فِى اَكْلِهِ مُطْلَقًا Hurmanın her yenilişinde وَلٰكِنَّهُ وَقْتَ الْاِفْطَارِ Ancak iftar vaktinde الَّذِى هُوَ Ki o vakit اَوَانُ خُلُوِّ الصَّائِمِ Oruçlunun kurtulduğu vakittir *(Neden?)* عَنِ الشَّهَوَاتِ الْمَانِعَةِ (Kemâlata) mâni olan şehvetlerden وَاللَّذَّاتِ الْفَانِيَةِ Ve fâni lezzetlerden (işte bu vakitte) يَكُونُ تَأْثِيرُهُ اَزْيَدَ Tesiri daha fazla olur وَظُهُورُ

الْمَعْنَى فِيهِ Ve bu mananın görünmesi يَكُونُ اَتَمَّ وَاَكْمَلَ Daha tam ve mükemmel olur
وَمَا قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Nebi (s.a.v.)'in dediği "نِعْمَ سَحُورُ الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ" " Hurma mü'minin ne güzel sahurluğudur " يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ ذَلِكَ Bu sözün (söylenmiş) olması mümkündür *(Ne itibarla?)* بِاعْتِبَارِ اَنَّ فِي غِذَائِهِ Hurmanın gıdasında olması itibariyle الَّذِى يَصِيرُ جُزْءاً مِنَ الْآكِلِ Ki o gıda yiyenin bir parçası olmaktadır *(Ne olması?)* تَكْمِيلَ حَقِيقَتِهِ Yiyenin hakîkatini kemâle erdirme لاَ تَكْمِيلَ حَقِيقَةِ الْغِذَاءِ Yoksa gıdanın hakîkatini kemâle erdirme olduğundan değil وَلَمَّا كَانَ هَذَا الْمَعْنَى مَفْقُودًا Ve ne zaman ki bu mana bulunmadı *(Ne zaman?)* وَقْتَ الصَّوْمِ Oruç vaktinde رَغَّبَ Teşvik etti *(Neye?)* فِي التَّسَحُّرِ بِالتَّمْرِ Hurmayla sahur yapmaya *(Niçin?)* تَلاَفِيًا لِهَذَا الْمَعْنَى Bu manayı telâfi etmek için وَكَانَ فِي اَكْلِهِ Ve onu yemekte فَائِدَةُ اَكْلِ جَمِيعِ الْمَأْكُولاَتِ Bütün yiyecekleri yemenin faydası vardır وَتَبْقَى بَرَكَتُهُ Ve bereketi kalır بِاعْتِبَارِ جَامِعِيَّتِهِ Câmiiyyet vasfı sebebiyle *(Ne zamana kadar?)* اِلَى وَقْتِ الْاِفْطَارِ İftar vaktine kadar وَهَذِهِ الْفَائِدَةُ الْغِذَائِيَّةُ الْمَذْكُورَةُ Bu anlatılan gıdalanmaktan gelen faide اِنَّمَا تَتَرَتَّبُ Sadece oluşur *(Ne zaman?)* اِذَا وَقَعَ ذَلِكَ الْغِذَاءُ Bu gıdalanma olduğunda *(Nasıl?)* عَلَى وَجْهٍ شَرْعِيٍّ Şer'i bir şekilde وَلَمْ يُجَاوِزْ حُدُودَ الشَّرْعِ Ve de şerîatin sınırı aşılmadığında *(Ne kadar?)* مِقْدَارَ شَعْرَةٍ Kıl kadar وَاَيْضًا اِنَّ حَقِيقَةَ هَذِهِ الْفَائِدَةِ Yine bu faidenin hakîkati اِنَّمَا تَتَيَسَّرُ Elde edilir *(Ne zamanda?)* اِذَا كَانَ آكِلُهُ Yiyen kişi olduğunda *(Ne olduğunda?)* قَدْ جَاوَزَ الصُّورَةَ Sûreti aşmış وَبَلَغَ الْمَعْنَى وَالْحَقِيقَةَ Mâna ve hakîkate ulaşmış وَاطْمَئَنَّ عَنِ الظَّاهِرِ بِالْبَاطِنِ Zâhire karşılık, bâtınla mutmain olduğunda فَحِينَئِذٍ İşte durum böyle olunca يَكُونُ ظَاهِرُ الْغِذَاءِ Gıdanın zâhiri مُمِدًّا لِظَاهِرِهِ Yiyenin zâhirine yardımcı وَبَاطِنُهُ مُكَمِّلاً لِبَاطِنِهِ Bâtını da, yiyenin bâtınını kemâle erdirici olur وَاِلاَّ فَفَائِدَتُهُ Yoksa gıdanın faidesi مَقْصُورَةٌ عَلَى الْاِمْدَادِ الظَّاهِرِى Sadece zâhiri bir yardımla (bedeni güçlendirmekle) sınırlıdır وَآكِلُهُ فِي عَيْنِ الْقُصُورِ Yiyeni de kusurun tam içindedir ﴿شِعْرٌ﴾ : Şiir:

اِجْتَهِدْ Çalış! *(Neye?)* فِي جَعْلِ اَكْلٍ جَوْهَرًا Yemeği cevhere dönüştürmeye ثُمَّ كُلْ مِنْ بَعْدِ ذَا Bundan sonra da ye! *(Neyi?)* مَا تَشْتَهِي İstediğini

وَهٰذَا Bu mana اَعْنِى Demek istediğim تَكْمِيلَ الْغِذَاءِ لِآكِلِهِ Gıdanın yiyeni kemâle erdirmesi هُوَ سِرُّ تَعْجِيلِ الْاِفْطَارِ Bu, iftarı acele yapmanın وَتَأْخِيرُ السَّحُورِ Ve sahuru geciktirmenin hikmetidir وَالسَّلاَمُ Selamlar.